כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת כי תבוא ■ י"ג אלול תשפ"ו ■ 26.08.2026 ■ גליון מס' 905

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

בעקבי רלב"ג

/ הרב פרופ' נריה גוטל

ציווי משה בפרשתנו על אמירת הברכות והקללות עם כניסת ישראל לארץ ישראל, אכן התממש לבסוף על ידי יהושע (יהושע ח, ל-לה). הן המצווה והן היישום פיצלו את שבטי ישראל לשניים - מחציתם על הר גריזים לברכות ומחציתם על הר עיבל לקללות. חלוקת השבטים לא הייתה אקראית, ולא ניתן לגביה שיקול דעת. התורה קבעה מפורשות מי הם הששה שיעמדו על הר גריזים ומי הם הששה שיעמדו על הר עיבל:

"אלה יעמדו לברך את העם על הר גריזים בעברכם את הירדן - שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימין. ואלה יעמדו על הקללה בהר עיבל - ראובן גד ואשר וזבולון דן ונפתלי" (דברים כז, יב-יג).

מה פישרה של חלוקה זו? מדוע נבחרו דווקא אלה לכאן ודווקא אלה לשם?

בחינה פשוטה מעלה שמכנה משותף לכל אלה שעל הר גריזים הוא שהם כולם בני לאה ורחל - "הגבירות", בעוד שכל בני זלפה ובלהה - "השפחות" נמצאים על הר עיבל. ועדיין הדבר אינו מספק, שכן ישנם שני חריגים: ראובן וזבולון, שהם מבני לאה ובכל זאת נמצאים על הר עיבל, והדבר אומר דרשני.

פתרון אחד לתמיהה הוא טכני. בהינתן שישנם שמונה בני "גבירות" ורק ארבעה בני "שפחות", הרי שאין ברירה וצריך לנייד שניים מבני "הגבירות" להר עיבל. קרוב לכך כתב - לדוגמה - רבי אברהם ן' עזרא: "על הברכה בני הגבירות ועל הקללה בני השפחות, ואם יחסרו שנים ובני לאה רבים, ונלקחו הגדול והקטן". כלומר, ההנמקה אינה מהותית אלא - כאמור - טכנית: שניים מבני לאה יעברו, ומי יהיו השניים? "הגדול והקטן".

לא כן רלב"ג, שלא הסתפק בפתרון "טכני" כזה. לדידו, בדין נויידו דווקא ראובן וזבולון מהר גריזים ומוקמו בהר עיבל:

"אלה יעמדו לברך את העם על הר גריזים - הנה השבטים היותר נבחרים שם אותם על הברכה, ועל הקללה שם בני השפחות שהם גד ואשר ודן ונפתלי; וראובן גם כן לחסרונו, וידמה שהיה גם כן זבולון הפחות שבבני הגבירות אחר ראובן".

כלומר, לא בכדי נבחרו דווקא ראובן וזבולון. "ראובן - לחסרונו", היינו פרשת בלהה (בראשית לה, כב) והענישה שבעקבותיה (בראשית מט, ג-ד), וזבולון - צעיר בניה של לאה, "הפחות שבבני הגבירות".

נציין שגם חזקוני כתב דברים דומים ביחס לראובן, אלא שבעקבות דברי הגמרא (שבת נה ע"ב) הוא הופך את היוצרות ורואה במיקומו של ראובן על הר עיבל דווקא "אמירה" חשובה וחיובית ביחס לראובן:

"אלה יעמדו - כל העומדים על הברכה היו בני הגבירות, וע"י שבני לאה רבים נטלו מהם הקטן והגדול להשלים המנין על בני השפחות שלא היו רק ד'. והיו על הקללה הגדול והקטן, הגדול הוא ראובן לפי שהיה חשוד מבלהה וענה אמן על ארור שוכב עם אשת רעהו ואביו, וידעו בוודאי שלא פשע בדבר, והכי איתא בפרק במה בהמה יוצאה 'אפשר עתיד זרעו לעמוד על הר עיבל ולומר ארור שוכב עם אשת אביו ויבא חטא זה לידו', והקטן הוא זבולון".

ללמדך כי בעומק הדברים, מיקומו של ראובן בהר עיבל, לא זו בלבד שאינו קטגוריה אלא להיפך: הוא סנגוריה. כדעת האומר (שבת, שם): "כל האומר ראובן חטא, אינו אלא טועה". ■

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

אשר נתת לי ה'
יש ערכים העומדים ברומו של עולם, אך בני אדם מזלזלים בהם. אחד...
המשך בעמ' 2

אדמי אבד אבי השלמת הברית הראשונה
בפרשת וידוי הביכורים הנמצאת בפרשתנו, אנו מתחילים בגנות...
המשך בעמ' 2

חיבור שמיים וארץ- במעשה ובדיבור
הגמרא במסכת ברכות (כו,ב) מלמדת במסקנתה שמקורם של שלוש...
המשך בעמ' 3

בדידי הווה עובדא

"כי יהיה בך אביון מאחד אחיך"
יום אחד התקשר האדמו"ר רבי משה מרדכי מקופיטשניץ לאחד מחסידיו...
המשך בעמ' 4

שביבים

- "ולקחת מראשית כל פרי האדמה"
- ובאת אל הכהן... ואמרת אליו, הגדתי היום לה' אלוקיך, כי באתי אל הארץ
- אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין
- להיות לך לאלוקים, וללכת בדרכיו ולשמור חוקיו ומצוותיו ומשפטיו, ולשמוע בקולו
- תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב, מרוב כול

המשך בעמ' 5

אשר נתת לי ה'

/ הרב יעקב הלוי פילבר

יש ערכים העומדים ברומו של עולם, אך בני אדם מזלזלים בהם. אחד מהם הוא מידת "הכרת הטוב". כשאדם מקבל טובה, עזרה, סיוע וכדומה מזולתו, ולאחר מכן לא זו בלבד שהוא מתכחש לטובה שקיבל, אלא פעמים אף משלם רעה תחת טובה לנותן הטובה, אזי לא רק שאינו מכיר טובה, אלא שהוא כפוי טובה. מי לנו גדול מאדם הרִאשון שהיה יציר כפיו של הקב"ה, ואפילו הוא נכשל בכפיות טובה כשאמר לקב"ה (בראשית ג:יב): "האשה אשר נתתה עמדי". כמו כן, דור המדבר שהיה דור דעה לקה אף הוא בכפיות טובה כשאמר (במדבר כא:ה) על המן: "ונפשנו קצה בלחם הקלוקל" (עיין ע"ז ה ב). על כן, כדי לחנך את עם ישראל לרכוש את המידה החשובה הזו נצטווינו בכמה מצוות שתכליתן להשריש באדם את מידת הכרת הטוב. וכך מסביר **ספר החינוך** את מצוות כיבוד אב ואם: "משורשי מצווה זו, שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה, ולא יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה שזו מידה רעה ומאוסה בתכלית לפני אלוקים ואנשים. שייתן אל לבו כי האב והאם הם סיבת היותו בעולם, ועל כן באמת ראוי לו לעשות להם כל כבוד וכל תועלת שיוכל, כי הם הביאוהו לעולם, גם יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו. וכשיקבע זאת המידה בנפשו יעלה ממנה להכיר טובת הא־ל ברוך הוא שהוא סיבתו וסיבת כל אבותיו עד אדם הראשון, ושהוציאו לאוויר העולם וסיפק צרכו כל ימיו והעמידו על מתכונתו ושלמות אבריו, ונתן בו נפש יודעת ומשכלת, שאילולי הנפש שחננו הא־ל יהיה כסוס כפרד אין הבין, ויעריך במחשבתו כמה וכמה ראוי לו להיזהר בעבודתו ברוך הוא". מדברי ספר החינוך מבואר, שכפיות טובה בין בני אדם, יכולה להביא לבסוף גם לכפיות טובה של האדם כלפי בורא עולם.

משה רבנו משמש דוגמא אישית להכרת הטוב. כשהקב"ה מבקש למנותו מנהיג במצרים במקום אהרון אחיו, הוא מסרב בטענה שהתפקיד מגיע לאהרון, שיש לו זכות ראשונים כשהתמסר לעמו במצרים וסבל עימם והנהיגם שם בשנות הרעה. רק לאחר שהקב"ה אמר למשה שלא זו בלבד שאהרון מסכים לחילופי המשמרות, אלא "וראך ושמח בלבבו", רק אז התרצה משה. במידה זו של הכרת הטוב ממשיך משה גם כשאינו מלקה את מי היאור במכת דם, מפני שהיאור הצילו, ולא את עפר הארץ במכת כינים, מפני שהארץ עזרה לו להטמין את המצרי בחול. התנהגות הפוכה משל משה אנו מוצאים אצל בני ישראל בימי גדעון; הם "לא עשו חסד עם בית ירובעל גדעון ככל הטובה אשר עשה עם ישראל", ועל כך אומר להם יותם בנו של גדעון: "ואם טובה עשיתם עם ירובעל ועם ביתו ואם כגמול ידיו עשיתם לו? אשר נלחם אבי עליכם וישלך את נפשו מנגד ויצל אתכם, ואתם קמתם על בית אבי". סופה של כפיות הטובה היה שתכונה זו הביאה הרס הדדי של השותפים בכפיות הטובה, עד שלבסוף נלקחה מהם ההנהגה שנטלו שלא בדין (עיין שופטים פרק ט).

על רקע הדברים הללו נוכל להבין, מדוע הקדימה התורה לפרשת הבאת הביכורים את הכתוב: "והיה כי תבוא אל הארץ". שעל כך אמרו במדרש: "עשה מצווה האמורה בעניין שבשכרה תכנס לארץ" (ספרי). מה יש במצוות הביכורים שבשכרה נכנסים ישראל לארץ? ויתרה מזו, הכניסה לארץ הרי קודמת להבאת ביכורים? תכלית מצוות הבאת הביכורים היא **הכרת הטובה**. אומנם, האדם עמל רבות עד שזכה בפרי יגיעותיו, אבל לא היה זוכה לכל מה שיש לו ללא מתנת שמיים. על כן, לפני בואו ליהנות מפרי עמלו עליו לקחת מראשית פרי האדמה ולהביאו אל המקום אשר יבחר ה', ושם להודיע שכל הטוב שיש לו מקורו בריבון העולם, שהוציאו מבית עבדים ונתן לו את הארץ הזאת, ארץ זבת חלב ודבש, ועל כן את ראשית פרי האדמה הוא מעלה לבית ה', להודות ולהכיר טובה לבורא עולם. כי רק חברה שאנשיה יודעים להכיר טובה איש לזולתו, לזכור ולהעריך את זכויות הראשונים של החבר, ולקיים את הכתוב: "איש את אחיו יעזרו ולאחיו יאמר חזק", רק עם חברה כזו מובטחים ישראל שייכנסו לארץ ויצליחו בישיבתה בה. ■

ארמי אבד אבי
השלמת הברית הראשונה

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

בפרשת וידוי הביכורים הנמצאת בפרשתנו, אנו מתחילים בגנות ומסיימים בשבח - בדיוק כשם שאנו מצווים לעשות עם בנינו, בליל הסדר. ואף את הפסוקים האלו ממש, אנו דורשים בדרך של הגדה - ובכך מכניסים את בנינו למסורת האבות שבנו.

כבר עם פתיחת הוידוי, אנו מסכמים את הכול בשלוש מילים - **'ארמי אבד אבי'**[1]. וזאת כיוון שהיה יותר ראוי לומר 'אבי אובד ארמי', כדרך הלשון העברית. ואילו כאן שונה הסדר, המתאים יותר ללשון הלועזית - בה הנושא נמצא תמיד לפני הנשוא.

ובדרך הזו אנו מדגישים, כיצד הצלחנו להגיע עד הלום - לא רק

משפל המדרגה הגשמית, כי אם גם מהתודעה שהייתה בנו.

שכן כאשר הקב"ה כרת את הברית הראשונה, עם אבינו הראשון - אברהם אבינו, בברית בין הבתרים, הוא אמנם בישר לו על הגלות והעבדות שנאלץ לעבור, אך גם נקבעה שם הנוסחה - כיצד נשתחרר מכול עול ושעבוד. ולא רק שנשוב לנחלת האבות, כי אם גם נפתח אותה ונרוממה לגבהים חדשים ועליונים.

הקב"ה הבטיח לאברהם שאמנם נשוב כבר לאחר ארבעה דורות, אך אליה וקוץ בה - שכן לא שלם עדיין עוון האמורי[2]. ועד שהוא לא יושלם לגמרי, לא נגיע אל מקומנו הראשון באמת.

ואמנם הייתה שיבה לארץ, כבר לאחר ארבעה דורות מעת אשר ירדנו למצרים - אך היא לא החזיקה באמת, יותר מכתשע מאות שנה[3]. בסופם שבנו וגלינו מהארץ, בחורבן הראשון. ואף לאחר שיבת ציון השנייה, גלינו פעם נוספת.

הדבר שמנע מאתנו יותר מכול, מלהיות בני חורין בארצנו הוא - שלא הסרנו באמת עול זרים מעלינו. כדרך שאמרו חז"ל על שבי ציון הראשונים, שעדיין אנו נחשבים כעבדי אחשוורוש[4]. לא רק בתפיסת עולמנו, כי אם גם במעשים בפועל. כשציירנו על השער המזרחי של המקדש, דמות של שושן הבירה - ובכך כביכול העלנו עול זרים על צווארנו[5].

ואף האומות דימו שעצם הטובה שנתנו לנו רשות להיכנס לארץ, לא באה אלא בזכותם. דבר שהביא אף את גדולי המטיבים עם ישראל, לשפל מוסרי בו הם דימו עצמם לאלוהי כל הארץ. כדרך שנפל חירם מלך צור, שעזר לבניית המקדש הראשון[6].

ולכן כשאנו כבר באים ליהנות מפרי הארץ, ועדיין מוקפים בכאלו החושבים שאנו פה רק בזכותם, אנו קודם כל מצהירים - 'ארמי, אבד אבי'. בכדי לרמוז שאם יש כאן אמורי, זה גורם חלילה לאובדן הזהות של אבי. ובכדי שלא נהיה כפויי טובה[7], כלפי מי שבאמת הביאנו הלום. אנו מספרים את הדברים כפי שהם, ומדגישים שכול זכות הראשונים - אינה אלא נחלת האבות שלנו.

ומלכתחילה רק בן אחרי בן ממש, יכולים להיות אלו המביאים את הביכורים - ולהראות בכך את שורשנו כאן בארץ[8]. שכביכול כל אחד מעם ישראל, גם אלו שבאו בשערינו כגרים - נחשבים כבן אחרי בן, ועד ליהושע בן נון.

ואו אז נישלם עוון האמורי, ואין לו עוד שום זכות בארץ. משום שהסרנו כל עול ומשעבד מעלינו. ולא רק שעשינו זאת, כי אם גם המלכנו את מלכנו עלינו בשמחה.

ובכל דור ודור בשבת שלפני האחרונה של השנה, שבים ועולים הדברים - וקוראים לנו לשוב לחלק אבותינו בארץ. לא רק בנחלת האבות, כי אם גם בפירות הבנים.

והכול משמש כהכנה להמלכת הקב"ה עלינו, בראש השנה הבא עלינו לטובה בכל שנה ושנה. וברית בין הבתרים שנכרתה עם אברהם, מוארת באור חדש - בברית המילה, וניסיון העקדה.

שבתחילה יש לאומות חלק בברית, והם החיות המבותרות. אך הם כלים והולכים[9], עד שעולה ומתמרת ברית הבשר - שישראל כורתים בעצמם, למען שמו באהבה. ואז הם אף מסוגלים למסור נפשם על קידוש השם, כאברהם ויצחק בעקידה.

ובקריאת הדברים האלו בראש השנה, אנו מעוררים ישני חברון - לראות בטוב הבא על בניהם, אנו בני הדור הזה. ואז ההכרזה בפרשה משנה את סידרה - כשהארמי אובד, ומכך מתגלה כוחו הגדול של אבי.

ולקראת סוף שלוש שנות המלחמה האחרונה, אנו נמליך עלינו בשמחה את מלכנו. וכול מלכים ורוזנים אשר בארץ, יבושו ויחפרו מול מלכותו יתברך.

ונכתב ונחתם לחיים טובים וארוכים, לשנה טובה ומתוקה - כשתחל שנה וברכותיה.

1 - ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט ויהי שם לגוי גדול עצום ורב - דברים כו, ד
2 - ודור רביעי ישובו הנה כי לא שלם עון האמרי עד הנה - בראשית טו, טז
3 - **ביום בחרי בישראל** הרי שהיתה שנאה זו כבושה לפני המקום קרוב ל**תשע מאות שנה** משהיו במצרים עד יחזקאל, והיתה אהבתו מחפה עליהם ועל ידי שהיו עתה מרבים לפשוע נתעוררה, ועל זה נאמר 'שנאה תעורר מדנים' וגו' (משלי, י) - רש"י יחזקאל כ, ה
4 - רבא אמר בשלמא התם (תהלים קיג, א) 'הללו עבדי ה'' ולא עבדי פרעה, אלא הכא הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש. **אכתי עבדי אחשורוש אנן** - מגילה, יד.
5 - שער המזרח עליו שושן הבירה צורה, מאי טעמא רב חסדא ורב יצחק בר אבדימי חד אמר כדי שידעו מהיכן באו, וחד אמר כדי שתהא אימת מלכות עליהן - מנחות צח.
6 - **אדמה לעליון** להיות כמוהו לשבת מופרד מבני אדם והוא ענין מליצה על מרבית הגאוה שהיה לו - מצודת דוד ישעיהו יד, יד
7 - **ואמרת אליו** שאינך כפוי טובה - רש"י דברים כו, ג
8 - לא משכחת דמייתי ביכורים אלא **חד בר חד עד יהושע בן נון** מביא וקורא אלא בירושה שלא נחלקה משנפלה ביימי יהושע דהיינו חד בר חד שלא היו לו ולאביו ולכל הדורות למפרע עד יהושע שני בנים לאיש אחד שיחלקו ירושה - גיטין, מח. וברש"י שם
9 - **ואת הצפור לא בתר** לפי שהאומות עכו"ם נמשלו לפרים ואילים ושעירים שנאמר (תהלים, כב) 'סבבוני פרים רבים' וגו', ואומר (דניאל, ח) 'והאיל אשר ראית בעל הקרנים מלכי מדי ופרס', ואומר 'והצפיר והשעיר מלך יון'. וישראל נמשלו לבני יונה שנאמר (שיר השירים, ב) 'יונתי בחגוי הסלע'. **לפיכך בתר הבהמות רמז על האומות שיהיו כלין והולכין. ואת הצפור לא בתר רמז שיהיו ישראל קיימין לעולם** - רש"י בראשית טו, י

חיבור שמיים וארץ- במעשה ובדיבור

/ הרב ידידיה נוימן

הגמרא במסכת ברכות (כו, ב) מלמדת במסקנתה שמקורם של שלוש התפילות שבכל יום הוא באבות האומה וחכמים ייסדו את זמני התפילות המדויקים על בסיס עבודת הקרבנות שבמקדש.

השפת אמת (תרמ"א) מביא ממדרש תנחומא (כי תבוא א) מקור נוסף ומפתיע לשלוש התפילות: '..צפה משה ברוח הקודש **וראה שבית המקדש עתיד ליחרב והבכורים עתידין ליפסק, עמד והתקין**

לישראל שיהיו מתפללין שלשה פעמים בכל יום, לפי שחביב תפלה לפני הקדוש ברוך הוא מכל מעשים טובים ומכל הקורבנות..'.

כלומר, לפי המדרש התפילות שלנו כיום משמשות כתחליף והשלמה לעולם הקרבנות אבל באופן מיוחד כתחליף דווקא למצוות הביכורים. מעבר להיותו של המדרש הזה חידוש אל מול הידוע לנו מהגמרא בברכות, המדרש הזה מעורר להבנה עמוקה ביחס למצוות הביכורים וביחס שבינה לבין עבודת התפילה.

השפת אמת מסביר שהייחוד של עבודת הביכורים הוא בעבודת ההתחדשות המתמדת. האדם מישראל שזוכה להביא את פרי עמלו לכדי מימוש וזוכה ליבול של פירות, נדרש להביא אותו אל המקדש ובכך לחבר את מה שהתחדש בעולמו אל מקור הקודש בעולם. בכך האדם מראה שיש חיבור עמוק בין מה שמתרחש בעולם ונדמה כחלק ממעגל הטבע שעומד בפני עצמו ומנותק, לבין מקום השראת השכינה. האדם מעלה בכך את כל מה שמתרחש ומתחדש בחייו ומייצר קשר הדוק להשגחת השם ולנוכחות שלו בעולמו של האדם בפרט והעם בכלל.

החיבור הזה איננו רק חיבור חיצוני שמתרחש רק לאחר מעשה בגמר התהליך החקלאי הארוך. החיבור הזה מלמד על כך שבשורש הדבר, כבר מתחילת המסע, האלוקי היה מונח בשורש הדברים. בהבאת הביכורים למקדש יש בעצם חשיפה של אותו שורש פנימי עלום וחמקמק. תהליך הבאת הביכורים מעורר את האדם להבנה שההישגים והעמל האנושי והחומרי אינם תלויים אך ורק בנו. בשורש כל העולם החומרי עומדת התחדשות רוחנית מתמדת שרק בזכותה האדם עצמו פועל ומצליח.

ההבנה שיש כאן התחדשות רוחנית מתמדת מובילה ממילא לערנות מתמדת. האדם לא קופא על השמרים ומתרווח בנחת בגלל מה שהשיג, אלא מחפש כל העת את הזיק הזה שידליק ויאיר את חייו באור הרוחני העלום והגנוז.

כשמבינים כך את עבודת הביכורים ברור ומובן עד כמה היא דומה לעבודת התפילה. כמו הביכורים עניינה של התפילה ליצור את העוגן של החיבור המחודש של האדם וחייו אל הקדוש ברוך הוא. בלשונו של הכוזרי (מאמר שלישי) התפילה היא 'גרעין הזמן ופריו', ואדם שהתפילה נמצאת בעולמו מייצר כל העת חיבור מתמיד ומתחדש אל קונו. הוא פונה אל אלוקיו בתפילה ומחבר כל העת בין המתרחש בחייו לבין ההשגחה וההכוונה האלוקית.

כעת מובן גם מדוע יש צורך לבסס ולמסד את התפילה כתחליף לעבודת הביכורים. מיום שחרב המקדש איבדנו את המפגש החיוני והתוסס של אדם ששמח בפרי עמלו ומחבר אותו אל המקדש והשכינה השורה בו. את המדרגה הארצית והמעשית של עשייה רוחנית, מחליף כעת מנגנון חיבור ברובד אחר- רובד הדיבור. הגלות הרחיקה אותנו ממפגש ממשי וחי עם האלוקי והתפילה משמרת את החיבור הזה, גם אם ברובד מופשט יותר.

בדורות שלנו, בהם עם ישראל חוזר לארצו ולוקח אחריות ממשית על חייו בעולם הממשי, הכמיהה לעבודת הביכורים חוזרת במלוא עוצמתה. דווקא אנחנו שעמלים כל כך ולוקחים אחריות ממשית על חיינו זקוקים וצמאים למפגש חי ומתחדש עם דבר השם. החקלאות המתפתחת בפרט וכל עבודת הפרחת השממה שמתרחשת לנגד עינינו מאז חזרתנו לארצנו מולידים בנו את הצורך לזכות ולראות פני השם. ונדמה שמשימתנו העמוקה היא להצליח ולהחיות את החיבור הזה, שנחוש כל העת איך במעשי ידינו החומריים ובכל ההישגים הממשיים שלנו, טמונה ומסתתרת יד השם במלא עוזה ותפארתה.

בדידי הוה עובדא

"כי יהיה בך אביון מאחד אחיך"

את הסיפור הזה נהג שאול ז"ל לספר שוב ושוב בגלל המסר שאיתו הזדהה כל כך...

יום אחד התקשר האדמו"ר רבי משה מרדכי מקופיטשניץ לאחד מחסידיו, יהודי שהתברך בעושר רב. הרבי ביקש ממנו את כתובת בית העסק שלו. החסיד הופתע ושאל מדוע הרבי צריך את הכתובת.

הרבי השיב שהוא עומד לצאת אליו מיד. החסיד ניסה למנוע ממנו את הטרחה: "רבי, למה שתטרח? אני לרשותך בכל דבר. תגיד לי מה אתה צריך." הרבי לא הסכים.

החסיד ניסה שוב ואמר: "אם מדובר בצדקה, הרבי יגיד לי את הסכום ואני כבר כותב צ'ק".

אבל הרבי התעקש: "אני בא אליך למפעל תיכף ומיד."

כעבור כחצי שעה הגיע הרבי בעצמו למפעל. בעל המפעל קיבל אותו בכבוד והכניס אותו לחדר הישיבות.

הרבי סיפר לו שיש בקהילה יהודי בעל משפחה גדולה. אותו אדם פוטר מעבודתו כמה חודשים קודם לכן, ואינו מצליח למצוא עבודה חדשה, ובבית כבר הגיעו למצב קשה מאוד עד שהילדים רעבים ללחם. בעל המפעל נדהם ואמר לרבי: "רבי, בשביל זה הטרחת את עצמך עד לכאן?" ואז הוסיף:

"אני יכול לסדר מיד ארבעים מקומות עבודה. לא אחד - ארבעים מקומות עבודה במפעל שליו!"

הוא ביקש מהרבי רק שיגיד לו במי מדובר, והבטיח למצוא לאותו אדם משרה מכובדת, כך שיוכל להתפרנס בכבוד ולא ירגיש שהוא מקבל צדקה. הרבי העיף מבט נוקב בפני החסיד והפטיר:

"עֲסֹק רָעדָט זִיךְ וָעגֶן דַיִן בְּרוּדֶער"! - מדובר באחיך!

הרבי קם ועזב את המקום ופני החסיד החווירו כסיד.

(פניני עין חמד, גיליון 860, פרשת כי תצא, י"ג אלול תשפ"א)

רבי **משה מרדכי השיל** - (י"ז בסיוון תרפ"ז, 17.06.1927 - י"ז בניסן תשל"ה, 29.30.1975) היה האדמו"ר השלישי של חסידות קופיטשניץ.

נולד בווינה לרבי אברהם יהושע השיל, לימים האדמו"ר השני מקופיטשיניץ, ולשרה ברכה בתו של רבי משה מרדכי השיל, האדמו"ר ממז'יבוז'-וורשה. נשא לאישה את בתו של צבי הירש הכהן ברלנדר. לאחר האנשלוס[1] עזב יחד עם אביו את וינה ונסע לארצות הברית בה הקים אביו בשנת ה'תרצ"ט את חצרו. בהתחלה התגוררו באיסט סייד, ובשנת ה'תשכ"ה עברו לבורו פארק. בשנת ה'תשי"ד נפטרה אמו. עסק במסחר.

לאחר פטירת אביו בט"ז תמוז תשכ"ז סירב תחילה למלא את מקומו. ביום היארצייט הראשון של אביו החל לכהן כאדמו"ר בבית מדרשו בבורו פארק.

נפטר בליל שבת חול המועד פסח, בגיל 47. ארונו הובא לקבורה בארץ ישראל בחלקת אדמו"רי בית הוסיאטין בבית הקברות היהודי העתיק בטבריה.

• בנו רבי יקותיאל זושא, החל לכהן בשנת תשע"ז כאדמו"ר מקופיטשיניץ בבית מדרשו בבורו פארק.

1 - אנשלוס הוא הכינוי לסיפוח אוסטריה אל גרמניה הנאצית ב-12 במרץ 1938.

שביבים / לע"נ שאול שיף

"ולקחת מראשית כל פרי האדמה"

"והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלוהיך נותן לך נחלה וירשתה וישבת בה ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה" אלוקיך נותן לך ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלוהיך לשכן שמו שם" (דברים כו. א-ב)

חכמים הסבירו שמדובר בפירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל משבעת המינים: חיטה, שעורה, גפן, תאנה, רימון, זית, ותמר ונקראים המשובחים שבהם. ניתן לטעות ולחשוב שהפרי הראשון שביכר הוא בהכרח הפרי הטוב והמשובח יותר, אבל האם כך הוא הדבר? הרי ידוע שפירות בתחילת העונה לא טעימים ולא גדולים או מתוקים ויפים כמו באמצע או בשיא העונה. כמו כן יש תמיהה נוספת מה יעשו במקדש עם תאנה אחת? על פי התורה די בהבאת תאנה אחת שביכרה. תאנה שכזו, אשר נקטפה לפני שבועיים שלושה בצפון הארץ או בדרומה, והובאה על גבי סוסים, גמלים וחמורים בשיירות ממקום מרוחק כזה או אחר. כנראה שכמשה בדרך, התכווצה ואולי נמעכה... יתכן ואף היתלעה, ואולי כבר אינה ראויה למאכל. האם אשכול ענבים שנקטף לפני שבועיים שלושה ראוי למאכל האם הוא עומד זקוף וענביו קשים ונשברים בפה? אם כן האם ראוי להביא לבית המקדש פירות אלו?

יוצא מדברים אלה כי חייב להיות טעם אחר להבאת הביכורים. הפרי עצמו איננו חשוב מצד הפרי עצמו. אני מניח שהכהן יוכל למצוא פירות יפים יותר טריים וטעימים יותר בסביבתו הקרובה. אלא סיבת הבאת פירות הביכורים הינה מצד סגולתם. ניתן לפרש שהבכור למרות שאינו בהכרח משובח שבפירות הוא החביב ביותר כי הוא מגיע לאחר תקופה שלא היו בכלל פירות ויש שמחה מיוחדת באכילתו. בצורה יותר מרומזת ומעמיקה ניתן להבין משהו נוסף: עם ישראל נקראים בכור" בני בכורי ישראל"(שמות ד. כב) - אומרת לנו התורה הקדושה, אולי אתם לא הכי "טעימים" ולא הכי מתוקנים אבל עדיין אתם בכורים, ואני ה', אוהב אתכם מצד הסגולה שיש בכם. בדיוק כמו שכאשר הוציא ה' אותנו ממצרים, לא באמת היינו ראויים להיגאל מצד עצמנו, כפי שאמרו מלאכי-השרת (מדרש תהלים א, כ; טו, ה, זוהר תרומה קע:, ילקוט ראובני בשלח סי' פב, פט): "הללו עובדי עבודה-זרה והללו עובדי עבודה-זרה", אלא זכות אבות וסגולת עם ישראל עמדה לנו. כך גם עכשיו מעוררים אנו את הסגולה הזו על ידי הבאת הביכורים לבית המקדש, ברוב פאר והדר (גם טרחה רבה) למרות שהפירות עצמם יכלו להיות משובחים יותר וטריים יותר! ולכן גם ממשיכה התורה ואומרת "ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם" (שם. ג) מסביר רש"י "אין לך אלא כהן שבימיך- כמו שהוא".

יכולנו לחשוב בטעות שאם הכהן לא צדיק וחכם אולי כבר לא שייך להביא ביכורים או יש להביא ביכורים ולא לקרוא מקרא ביכורים... אומרת לנו התורה כמו שהביכורים לא משובחים אלא מצד סגולתם- כך גם הכהן לא משובח מצד עצמו אלא מצד סגולתו. כל כהן שיהיה לך בימים ההם כמו שהוא.

מכאן יש להתעודד ולהתחזק- שלמרות כל החטאים אשר בעם ישראל, יש תקווה! והקדוש ברוך הוא אוהב אותנו, ורוצה בנו, ולא יעזוב אותנו לעולם, כי אנחנו עם סגולה! בנו בכורו. מי ייתן ובביאת

גואל צדק נשמח כולנו, בבניין בית המקדש, ונחדש את הבאת הביכורים והקורבנות תמידין כסדרן ומוספין כהילכתן. אמן!

(טל יקותיאלי. לע"נ מו"ר אבי גד בן אסתר הכ"מ)

ובאת אל הכהן... ואמרת אליו, הגדתי היום לה' אלוקיך, כי באתי אל הארץ

על המילים "ואמרת אליו", אומר רש"י כך (בשם חז"ל בספרי): "ואמרת אליו - שאינך כפוי טובה".

נשאלת השאלה, מדוע לא לכתוב בלשון חיובית, "שהינך מכיר טובה" וכדומה, ובמקום זה לכתוב בלשון עקיפה ושלילית, בדרך של שלילת החיסרון "**שאינך כפוי** טובה"?

תשובה אחת, מדבריו של הרה"ג אליהו ברוך פינקל: - בפועל אין אפשרות לאדם להכיר באמת טובה לקב"ה כראוי. וכך אנו אומרים בשבת, בתפילת נשמת כל חי - "ואילו פינו מלא שירה כים, ולשוננו רינה כהמון גליו, ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע וכו'... אין אנחנו מספיקים להודות לך... על אחת מאלף אלף אלפי אלפים "... ומה גם שאמרו חז"ל (נידה דף לא) "אין בעל הנס מכיר בניסו", ועל כל טובה שהאדם מודע לה יש כנגדה טובות רבות שהאדם אפילו אינו מודע להן. לכן כשהאדם מביע בפיו הודאה, הוא אינו מגיע לדרגת "מכיר טובה", אך לפחות ניתן לומר שאיננו "כפוי טובה". וזהו "ואמרת אליו - שאינך כפוי טובה".

תשובה נוספת מדברי הרב פנחס פרידמאן: הנה, בנוסח שאומר מביא הביכורים, מזכיר האדם את מזימת לבן הארמי להרוג את יעקב, "ארמי אובד אבי", וכן את העינוי שעברו אבותינו במצרים, "וירעו אותנו המצרים ויענונו ". ועל כך הוקשה לרש"י, מדוע דווקא מזכירים את שני אלה, ולא ניסים רבים אחרים שניתן היה להזכיר? ועל כך התשובה היא, שאנו מזכירים דווקא אותם כדי שנזכור כמה מגונה מידת כפיות הטובה: לבן הארמי לא זכר כמה יעקב עבד עבורו עשרים שנה ושמר על צאנו במסירות גדולה, כפי שיעקב עצמו מתאר באריכות, (בראשית לא, פסוק מ' ואילך), "ביום אכלני חורב, וקרח בלילה... זה לי עשרים שנה בביתך וכו'") ולמרות שהתעשר בזכותו התנכל לו ורצה להורגו, וכן המצרים, לא זכרו את הטובה הגדולה שעשה עמם יוסף, אלא הרעו לישראל. ואנו מזכירים אותם כדי להביע את המרחק הרב בינינו לבינם, שאנו מכירים טובה לקב"ה שהביאנו אל הארץ. וזהו "שאינך כפוי טובה" - בשונה מלבן הארמי ומפרעה.

המהר"ל מפראג בפירוש "גור אריה" על רש"י, מסביר מדוע בכלל מדגיש רש"י "שאינך כפוי טובה", מה הוקשה לרש"י ומה בא ליישב. ומסביר המהר"ל כך: הוקשה לרש"י, מדוע בכלל האדם אומר אל הכהן "הגדתי היום לה'... כי באתי אל הארץ", וכי הכהן אינו יודע זאת? הרי מביא הביכורים נמצא כאן לפני הכהן, ואם כך הכהן יודע (וגם הקב"ה כמובן) שהוא נמצא בארץ, ומה העניין לציין זאת? ועל כך עונה רש"י, "שאינך כפוי טובה" - מטרת האמירה אינה "להודיע" לכהן שאני נמצא בארץ, אלא להביע שאני מודע לטוב שנפל בחלקי, שזכיתי להיות בארץ.

ונראה שלפי זה מיושב מה ששאלנו לעיל, מדוע רש"י כותב בלשון שלילית, "שאינך כפוי טובה": דרכם של כפויי טובה, שהם אינם מבחינים כלל בטוב שבו הם נמצאים, ורואים אותו כמובן מאליו. ויכול אדם להיות בארץ זבת חלב ודבש כל חייו, ולא להכיר בכך כלל. ולכן יסוד האמירה כאן הוא, "שאינך כפוי טובה" - מביא הביכורים אומר, אני איני כזה, אלא אני כן מבחין שבאתי אל הארץ ויודע להודות על כך. (וזוהי גם הלשון "כפוי טובה": כביכול אדם כופה כלי על הטובה, והיא נסתרת מנגד עיניו).

(לימוד יומי)

ובאת אל הכהן... ואמרת אליו, הגדתי היום לה' אלוקיך, כי באתי אל הארץ

תמיהה גדולה יש כאן בפסוק - מדוע אומר האדם לכהן "הגדתי היום לה' אלוקיך", כאילו הקב"ה הוא אלוקיו של הכהן בלבד ולא של מביא הביכורים? היה ראוי שיאמר מביא הביכורים "לה' אלוקינו", או "לה' אלוקי" וכדומה, ומדוע אומר "אלוקיך", בצורה שמוציאה את עצמו מן הכלל?!

ואולי יש ליישב כך: הנה, אנו אומרים בתפילה "אלוקי אברהם, אלוקי יצחק, ואלוקי יעקב", והרי אלוקים אחד הוא, ומה פשר הפרדה וחלוקה זו, לומר שהוא "אלוקיו של אברהם", "אלוקיו של יצחק" וכו'? והתשובה היא שהואיל וכל אחד מהאבות עבד את הקב"ה בדרכו הייחודית, ולכל אחד מהם היה קשר עם הקב"ה בדרכו שלו וגילה אותו בדרכו שלו, לכן אנו מבדילים ואומרים "אלוקי אברהם, אלוקי יצחק ואלוקי יעקב".

ולעניינו בפרשה: בדרך כלל ובאופן טבעי, הקשר של הכהן עם הקב"ה שונה מהקשר של בעלי השדות, עם הקב"ה; בעלי השדות עובדים בשדה משלהם, יש להם נחלה קבועה בארץ, הם בעלי ממון, והם נתונים תדיר לסכנה רוחנית של תחושת "כוחי ועוצם ידי". ואילו הכהן, אין לו נחלה קבועה בארץ, הוא אינו בעל שדה ואין לו תחושת "כוחי ועוצם ידי", והוא עסוק בעניינים רוחניים של עבודה בבית המקדש ודבקות בקב"ה. לכן, באופן רגיל, "אלוקי הכהן" כביכול "שונה" מ"אלוקי הישראל". הקשר שלהם עם הקב"ה שונה.

אך כאשר בעל השדה לוקח מראשית תבואתו ומביא מיד לבית המקדש, הוא מבטא בקיום מצווה זו התגברות על התחושה של "כוחי ועוצם ידי". ולכן אומר האדם לכהן - ברגע זה של הבאת הביכורים, אני מרים את עצמי זמנית לדרגתך, לאותו קשר ייחודי שלך עם ה' אלוקיך, שהוא טהור וחף מהבעיה של תחושת "כוחי ועוצם ידי". וזה מה שמבטאות המילים "לה' אלוקיך".

(לימוד יומי)

אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין

"ואמר רבי יצחק: אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין, שנאמר: 'יצו ה' אתך את הברכה באסמיך'. תנא דבי רבי ישמעאל: אין הברכה מצויה אלא בדבר שאין העין שולטת בו, שנאמר: 'יצו ה' אתך את הברכה באסמיך'. תנו רבנן: ההולך למוד את גורנו, אומר: יהי רצון מלפניך ה' א-לוהינו שתשלח ברכה במעשה ידינו. התחיל

למוד, אומר: ברוך השולח ברכה בכרי הזה. מדד ואח"כ בירך - הרי זה תפילת שוא, לפי שאין הברכה מצויה לא בדבר השקול ולא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי, אלא בדבר הסמוי מן העין". (בבא מציעא מב ע"א)

מדוע אדם אינו יכול למדוד את גורנו ואח"כ לברך שישלח ה' ברכה במעשי ידיו? המהרש"א מסביר שאם הוא מדד כבר את הגורן ויודע את גודלה, אזי הוא ניצב בפני בעיה של עין הרע. את פשר הבעיה הזו ניתן להסביר כעניין מיסטי, או כחשש לקנאה של אחרים שישמעו כמה תבואה עשתה שדהו.

בעל ה"עיון יעקב" מסביר את הגמרא בצורה שונה: הקב"ה מעדיף להשפיע על הגורן לפני שהמספרים המדויקים ידועים. לאחר הספירה, שינוי בכמות ידרוש נס א-לוהי גלוי, ואילו אם האיכר יתפלל לפני הספירה - הקב"ה יוכל לעשות לו נס שלא יתגלה לעולם.

בעל ה"עקידת יצחק" מסביר את הגמרא באופן אחר לגמרי. הוא מסביר שהברכות החשובות ביותר של החיים לא יכולות להימצא בדברים כמותיים, כמו עושר או רכוש. ברכה אמיתית מצויה בעולם הרוחני, שאינו יכול להימדד באופן כמותי. אכן, אלו מאיתנו שזוכים ליהנות מיופיים העמוק של החברות, של גידול ילדים, של חסד ונתינה, של תפילות עוצמתיות, של שמירת שבתות ושל לימוד התורה - יכולים להבין דברים אלו. הברכה החשובה ביותר אינה בדברים הנמדדים ונספרים, אלא דווקא בדברים הרוחניים.

(הרב יצחק בלוי)

להיות לך לאלוקים, וללכת בדרכיו ולשמור חוקיו ומצוותיו ומשפטיו, ולשמוע בקולו

התוספת "ולשמוע בקולו" לכאורה מיותרת; שהרי הדבר כבר כלול ב"ללכת בדרכיו ולשמור חוקיו" וכו', ומה מוסיפות המילים "ולשמוע בקולו"?

בספר שיח יהודה כותב המחבר מספר הסברים, ואחד מהם הוא - "ואולי יש לפרש 'לשמוע בקולו'... דהכוונה לעשות רצונו באותם דברים, שאין עליהם ציווי או נבואה, אלא שהאדם יודע ומבין שכן רצונו יתברך מאיתו; ולא שייך לכנות את זה משפטיו או מצוותיו; וכמו קודם מתן תורה, שידעו האבות רצונו יתברך מהו, ועבדוהו".

כלומר, העניין של "לשמוע בקולו" הוא לקיים את רצון ה', את "קול ה'", גם במצבים שבהם אין ציווי מפורש, אלא האדם מבין שאין זה רצון ה' שיעשה כך וכך (כמקובל לומר ביידיש "ס'פאסט נישט" - לא ראוי, לא מתאים).

ועוד ניתן להסביר, שהרעיון הוא שיעשה האדם את המצווה לא רק כי כך הוא מצווה ומוכרח, אלא עליו להתחבר ל"קול ה'" שבכל מצווה, ולעשות את המצווה מתוך התחברות פנימית אליה, ולא סתם כמי ש"ציוו עליו".

ומעין זה ראיתי בספר "קול רם" (פירושים והסברים של הגאון רבי משה פיינשטיין) - "מלמדנו התורה כאן, שאע"פ שצריכים לשמור את המצוות כיוון שעל זה יש לנו התחייבות, מכל מקום לא יהיה כפורע חובו, שהרי אמרו (ברכות כח, ב), "העושה תפילתו קבע, אין תפילתו תחנונים", אלא שיעשה הדבר בשמחה ובעין יפה כמו מתנה; ועל זה אמרה התורה, 'ולשמוע בקולו', שלא נלך בדרכיו ונעשה מצוותיו כמוכרחים, אלא יהיה זריז ושמח לשמוע בקולו עוד קודם שיצווה".

(לימוד יומי)

תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב, מרוב כול

מלשון זו של הפסוק, המוכיחה את האדם על כך שלא עבד את ה' בשמחה, מביאים הראשונים ראיה שקיום המצוות צריך להיות מתוך שמחה. וכך כותב כאן רבינו בחיי, ומדגיש ששמחה זו בעשיית המצוות היא בעצמה מצווה ומקבלים עליה שכר. ובלשונו: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה. יאשימנו הכתוב בעבדו השי"ת ולא הייתה העבודה בשמחה. לפי שחייב האדם על השמחה בהתעסקו במצוות, והשמחה במעשה המצווה, מצווה בפני עצמו, מלבד השכר שיש לו על המצווה, יש לו שכר על השמחה. ועל כן יעניש בכאן למי שעובד עבודת המצווה כשלא עשאה בשמחה. ולכך צריך שיעשה אדם המצוות בשמחה ובכוונה שלמה".

וכך כותב גם הרמב"ם, הלכות לולב, ח, טו: "השמחה שישמח האדם בעשיית המצווה ובאהבת הא-ל שציווה בהן, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להיפרע ממנו, שנאמר 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב'".

(לימוד יומי)

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net